

Til nå har Asia dratt lasset, men Iran-konflikt og oljeproduksjonskutt kan bli det som driver opp oljeprisen fremover. Da går konkurranseutsatt sektor dårligere tider i møte her hjemme. Todelingen i norsk økonomi kan bli enda tydeligere.

Iran kan styrke todeling

ØKONOMI
HILDE C.
BJØRNLAND

Oljeprisene har økt kraftig de siste månedene, og har nå passert fjorårets toppnoteringer under Libya-krisen. Hva betyr det for den gryende konjunkturoppgangen i Vesten og hva betyr det for norsk økonomi – som lever av å selge olje? For å besvare dette spørsmålet må man stille et enda vanskeligere spørsmål; hva driver oljeprisen oppover?

Økt oljepris fører ikke automatisk til et tilbakefall for verdensøkonomien. Virkningen avhenger av om oljeprisøkningen skyldes forstyrrelser på etterspørsel- eller tilbudssiden, det avhenger av om det er stor usikkerhet i verdensøkonomien, og det avhenger av hvor fort endringene skjer.

La oss ta endringene på tilbudssiden først: Frykt for militærkonflikt i Iran har ført til at en rekke vestlige land har innført sanksjoner mot landet. Dette har blitt møtt med redusert oljeeksport fra Iran til Vesten. Og fordi det er lite ledig produksjonskapasitet andre steder, presses oljeprisen oppover.

Historisk sett har raske økninger i oljeprisen som skyldtes geopolitiske hendelser ført til tilbakeslag i økonomien (noe tiår med forskning fra professor James D. Hamilton med flere har vist). Mange av oljeprisøkningene har nettopp oppstått som en konsekvens av uro i oljeproduserende land:

- Suez-krisen i 1956,
- den arabisk-israelske krig i 1974,
- revolusjonen i Iran i 1978,
- Iran-Irak-krigen i 1980 og
- Gulfkrigen i 1990.

Alle disse hendelsene sendte oljeprisen i været, med dertil påfølgende fall i økonomisk aktivitet i oljeimporterende land.

Konflikten i Iran er derfor dårlig nytt for oppgangen i verdensøkonomien.

Forhold på etterspørselssiden kan også drive oljeprisen opp. Når det er økt økonomisk aktivitet som gradvis driver oljeprisen i været, fører ikke det til et tilbakeslag i økonomien, noe professor Lutz Kilian viste i American Economic Review i 2009.

Oljeprisøkningen i årene 2003–2008 illustrerer dette. Da var det ikke forstyrrelser på tilbudssiden, men i hovedsak økt etterspørsel etter olje fra hurtigvoksende asiatiske land som Kina og India som drev oljeprisen oppover. Faktisk har ingen annen region påvirket oljeprisen så kraftig det siste tiåret som Asia. Det påviser undertegnede sammen med Knut Are Aastveit i Norges Bank og Leif Anders Thorsrud ved BI i en ny forskningsstudie som

Konflikten i Iran er derfor dårlig nytt for oppgangen i verdensøkonomien

blir presentert på en konferanse i Norges Bank senere denne måneden.

Fordi økt aktivitet i Asia også smitter over på verdensøkonomien, blir oljeprisøkningen en del av vekstbildet, og ikke en kilde til en ny resesjon.

Er det noen etterspørsel-effekt bak oljeprisøkningen nå?

Med svak vekst i USA og særlig i Europa har etterspørsel etter olje fra disse kontinentene heller falt. Ifølge Financial Times har oljeimporten til USA ikke vært så lav på 12 år. Det burde isolert sett drive oljeprisene nedover.

Da glemmer man imidlertid Asia. Som den viktigste driveren bak den økte etterspørselen etter olje det siste tiåret, er Asia fortsatt med på å presse oljeprisen oppover. I den grad

veksten i Asia påvirker verdensøkonomien positivt fremover også, behøver ikke en oljeprisøkning være negativt. Tvert imot.

Norge nyter foreløpig godt av økte oljepriser. Det er bonanza i oljesektoren og de påvirkede næringer på Vestlandet, og det er bonanza i offentlig pengebruk, i hvert fall hvis du sammenligner med våre handelspartnere. Handlingsregelen alene – på fire prosent – sørger for det.

Samtidig øker todelingen i norsk økonomi, slik jeg skrev i min kronikk «Oljelandet» her i DN i januar. For selv om samlet vekst er høy og arbeidsledigheten er lav, er det langt fra bonanza i resten av næringslivet som er konkurranseutsatt. Økt kostnadsvekst i Norge, redusert etterspørsel fra særlig Europa og en styrket krone har bidratt til å svekke den konkurranseutsatte delen av privat næringsliv.

Hvor kommer oljeprisen inn i dette bildet? I årene forut for finanskrisen, da oljeprisøkningen i stor grad var drevet av

økt etterspørsel fra Asia, ble konkurranseutsatt sektor stimulert av en verdensøkonomi i vekst. Norge skilte seg ikke så mye ut fra andre land, selv om vi har olje. Kronen fikk stort sett være i fred, ja man kunne rent glemme at vi var et oljeproduserende land.

Blir det tilbudssiden som skal dominere oljeprisen fremover, går konkurranseutsatt sektor dårligere tider i møte, all den tid verdensøkonomien også blir rammet. Da vil todelingen i norsk økonomi bli enda tydelige, og oljelandet Norge vil skille seg mer ut fra sine handelspartnere.

Mye tyder på at nettopp dette skjer nå. Rushet mot kronen er bare ett av mange tegn.

■ Hilde C. Bjørnland, professor ved Institutt for samfunnsøkonomi, Handelshøyskolen BI

DN retter

Dagens Næringsliv brukte bilde av feil person til innlegget fra forsker Ole Torrissen ved Havforskningsinstituttet igår. Torrissen ser slik ut. Vi beklager.

■ PÅ VENT. En iransk oljetanker ligger på vent utenfor Singapore i påvente av en mulighet til å få solgt olje, fordi en rekke vestlige land har satt inn restriksjoner på handel.

Foto: Tim Chong, Reuters/Scanpix

FLERE INNLEGG Side 48 – 49

Innlegg Demokrati, men mindre likestilling

Amat Al-Alim Alsoswa

Mye gjenstår

Julie M. Brodtkorb

Gå tilbake til start, herrer

Karen Melvær og Marianne Mowinckel

Færre vikarer, ikke flere

Jan-Erik Støstad

GJESTEKOMMENTAR – ØKONOMI

STEINAR HOLDEN

ROGER BJØRNSTAD

HILDE C. BJØRNLAND

ØYSTEIN DØRUM

STEINAR JUEL

IDA WOLDEN BACHE

E-post: debatt@dn.no Telefaks: 22 00 11 10
Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom
Underinnlegg/replik: Maks 1500 tegn (ca 250 ord)
Legg ved portrettfoto

■ Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær Varsom-plakaten.
■ Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt

stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere.
■ Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter.

Debattinnlegg honoreres ikke.
Debattansvarlig: Vidar Ivarsen, tlf. 22 00 10 59 – 932 56 059
debatt@dn.no